ISSN : 2229 - 5577

सागरिका

त्रैमासिकीसंस्कृतशोधपत्रिका

अङ्कः ४६/१-२, वि.सं. २०७२(संयुक्ताङ्कः)

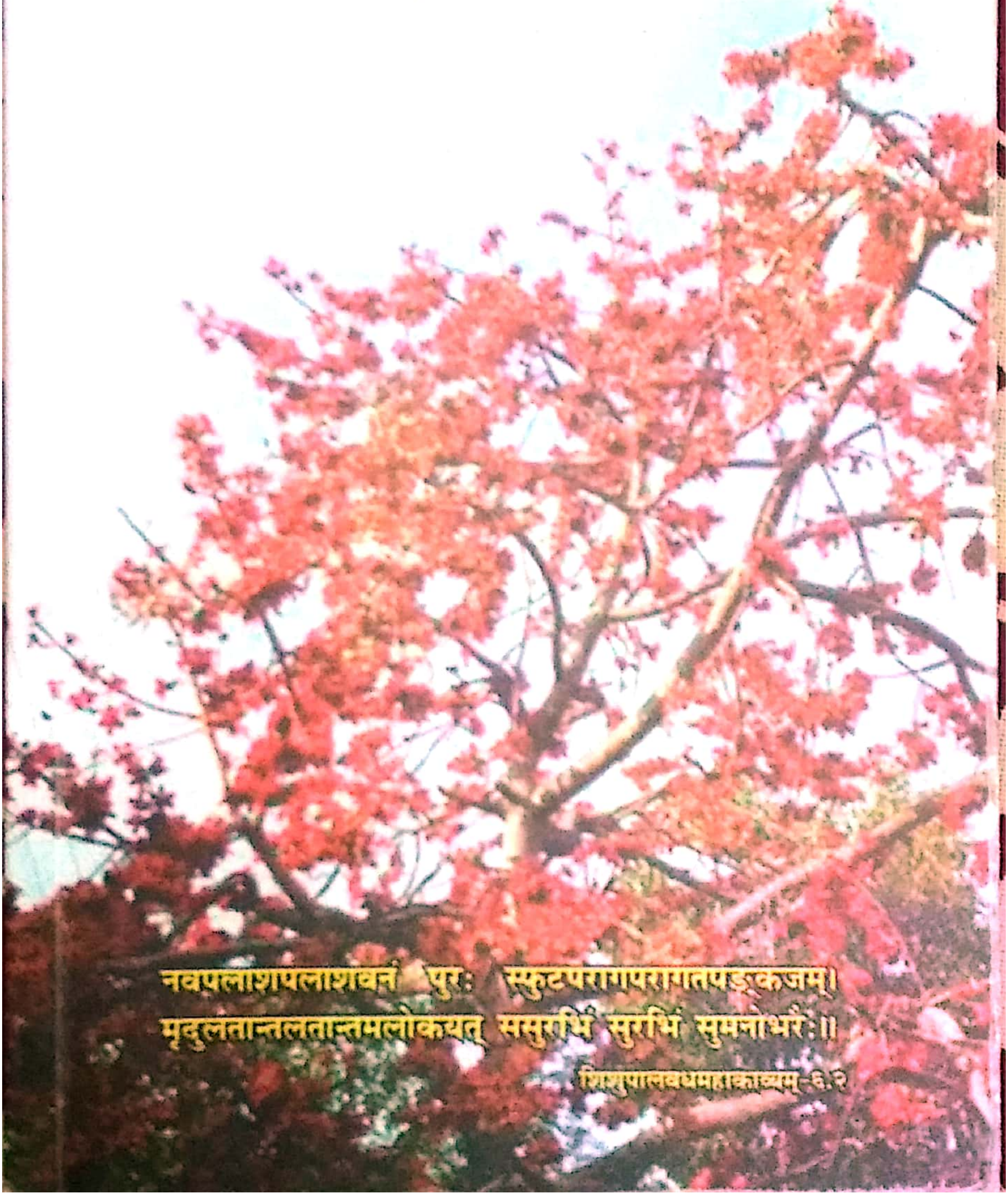

नवपलाशपलाशवनं पुरः स्फुटपरागपरागतपङ्कजम्।
मृदुलतान्तलतान्तमलोकयत् ससुरभिं सुरभिं सुमनोभरैः॥

शिशुपालवधमहाकाव्यम्-६.२

अनुक्रमः

अनुवादशास्त्रम् अनुवादव्यवहारश्च ९

राधावल्लभः त्रिपाठी

काव्यशास्त्रे सौन्दर्यम् ३३

रामशङ्करः अवस्थी

विद्वदुपज्ञेयमुक्तिः ५४

एन.के. सुन्दरेश्वरन्

पुरुषार्थचतुष्टयेऽर्थस्यावधारणा ६०

मिश्रीलालः

त्रैस्वर्यस्वरूपविमर्शः ६७

रामानुज उपाध्यायः

भारतीयनारीमानोन्नतिः ७३

सी.एच. नागराजू

भारते कृषकाणां कृषिसमस्या ७८

सञ्जयकुमारः

मैत्रायण्युपनिषदि तत्त्व-चिन्तनम् ८४

रेनू के. शर्मा

यमयमीसूक्ते जलविज्ञानम् ९०

यशस्वी

संस्कृतसाहित्ये राष्ट्रिय-भावना ९५

रामहेतः गौतमः

गार्हस्थ्याधारं दाम्पत्यजीवनम् १०३

शशिकुमारसिंहः

Scanned with CamScanner

भारते कृषकाणां कृषिसमस्या

सञ्जयकुमारः

कृषिः एव अस्माकं देशस्य जीवनस्य मूलाधारम्। पुरातनकालादेवात्र कृषेर्महिमा सम्यक् प्रतिष्ठतो बभूव। आर्याः कृषिपरायणा इति तेषां नाम्नैव सुव्यक्तम्। अर्यते कृषि इति अर्यः। स एव वैदिकसंस्कृतौ आर्य इति प्रोक्तः। अतः अस्माकं देशस्य कृषिः एव आत्मा। यतोहि आत्मैव जीवनसंचनारूपेण मन्यते। जीवनं च कृषेः उपरि आश्रिता कृषिणा एव भारतस्य सप्तदशप्रतिशत-मनुजानां जीवनयात्रा निर्बाधरूपेण चलति। अतएव अद्य कृषि-कृषकाणां च अत्यधिक महत्त्वं वर्तते। परन्तु अत्रत्यानां कृषकानां कृषिसमस्या अति कठिना। अस्मिन् देशे न कोऽपि उपयुक्तसिञ्चनव्यवस्था न च कोऽपि अतिवृष्टिराहत व्यवस्था दृश्येते। अतः कृषकाणां कृषिसमस्यां प्रति भारतसर्वकारस्य विशेषसहायतापेक्षिता। किरातार्जुनीयमहाकाव्ये अपि कृषिव्यवस्था विषये वर्णितमस्ति-

सुखेन लभ्या उधतः कृषीवलैरकृष्टपच्या इव सस्यसम्पदः।
वितन्वति क्षेममदेवमातृकाश्चिराय तस्मिन्कुरवश्चकासति।।[1]

प्रजापालने तत्परः दुर्योधनः स्वराज्ये सर्वत्र अन्नवृद्धयर्थं कृत्रिम-नदी-प्रभृतीनां भूमिसेचनसाधनानां निर्माणं कारयति। एतेषां साधनानां साहायेन कुरुजनपदः वर्षाजलं विनाऽपि अत्यधिको अन्नसम्पन्न वर्तते। तस्य राज्ये ये

अङ्क ४६/१-२, वि.सं. २०७२, ISSN : 2229-5577

Scanned with CamScanner